

Voorheen en thans.

Wanneer een mensch de middaghoogte des levens heeft bereikt of als de avondschaduw reeds beginnen te vallen, gaat hij zich onwillekeurig met het verleden bezig houden. Op zichzelf is dit één van de vele weldadigheden, waarvoor wij den God onzes levens mogen danken. Niet altijd dringt een terugblik ons echter tot dankbaarheid, dikwijls maakt deze ons onbillijk tegenover het heden. Om maar aan den buitenkant te beginnen: dat leven van vroeger schijnt ons zooveel rustiger en aangename dan ons bestaan van tegenwoordig. De oude smalle paden met hun frisch geveerde huisjes rijzen voor ons op, waarover geen auto's raasden, maar de boterboer zijn karretje duwde. Hoe heerlijk sliep men in de veilige bedsteden, door geen waarschuwingen van de luchtwaacht gestoord. Pas op! Want bij al deze vergelijkingen hebben wij de onweerstaanbare neiging van het verleden een schilderijtje te maken en van het heden een foto te nemen. Onze ouders gingen — hoewel op andere wijze — evenzeer gebukt onder velerlei kruis en druk die ons vanwege de zonde overkomt. Het was waarlijk geen peulschilletje in dien ouden tijd weduwe te zijn of werkeloos te worden. Er waren dan weinig andere mogelijkheden dan het werkhuis, de waschtobbe of het mandje met garen en band. Denk maar veel terug aan die beminde gezichten — dat is goed — maar vergeet de rimpels niet noch de saamgeknepen lippen. Ook voor hen gold, dat de laatste traan pas wordt afgewischt bij de komst in het Vaderhuis.

Maar het geestelijk leven van vroeger, stond dat niet op veel hooger peil dan het tegenwoordig doel, was de toon in de gezinnen der christenen niet ernstiger en waardiger? Voor velen staat dit buiten kijf vast. Daarbij verliest men echter meestal één ding uit het oog, namelijk dat de sterkste beelden alleen de tijden verduren. Zeker, ik herinner mij uit mijn jeugd krachtige figuren, blijmoedige belijders, kloeke huisvrouwen, in waarheid een kroon haars heeren. Hun gebreken, die ze evengoed hadden als wij, zijn voor onze herinnering verbleekt. Ook dat is één van Zijn weldadigheden, onze werken volgen, onze zonden worden weggedaan. Maar ik vraag: hoeveel van die sterke figuren herinnert gij u nu eigenlijk? Gij zult tot de ontdekking komen, dat het maar weinigen waren. Ook toen waren er de slappen, de slordigen van wandel, de stillen in den lande, ook toen waren er velen, die wij naar een oordeel — maar niet der liefde — thans „dooien” noemen. Ook toen waren er menschen, die onder kerktijd een wandelingetje maakten, die in drift een vloek zeiden, die in zaken niet al te betrouwbaar waren. Toen was er gebrek aan ouderlingen als nu en een kerk zonder tekorten heb ik nooit gekend.

Goed! zult u zeggen, alles tot uw dienst! maar de levenstoon stond toch hooger. Wacht eens even. Men had toen geen radio en geen bioscoop, dat is waar. Maar vergeet de bruiloften niet, die tot diep in den nacht duurden en waar men van een vroolijke samenspraak niet afkeerde. Hoe lang heeft het niet geduurd oer de samenspraak van de programma's der jongelingsverenigingen verdween? De strijd tegen de begeerlijkheid des vleesches, de begeerlijkheid der oogen en de grootsheid des levens is er altijd, maar de vormen verschillen. Het kan goed zijn in gedachten eens terug te keeren tot de tijden van vroeger. Als ons dat stent tot dankbaarheid en tot nederigheid, dan is dat kostelijk. Als het omgekeerde mogelijk was en onze vaders en moeders eens bij ons konden kijken, dan kon hun oordeel op menig punt wel eens van het onze verschillen. Mij dunkt, ik hoor het ze zeggen; Kinderen, wat hebben jullie voor veel te danken!

Er is echter een belangrijker zaak, waarop ik uw aandacht wil vestigen. U ziet gaarne terug naar de dagen uwer jeugd, ik ook, en met innige dankbaarheid aan God. Maar, vertel mij eens, komen er op die tafereelen uit het verleden alleen menschen voor? Vrome menschen, stoere mannen, kloeke vrouwen, vaders en moeders in Israël, dat neem ik gaarne aan. Maar alleen menschen of overwegend menschen? Neemt u mij niet kwalijk, maar dan is dat een goddeloos schilderijtje, dat u er op nahoudt. Hebt gij zoo naar de menschen gekeken, dat uw oogen gesloten waren voor den trouwen Verbondsgod, wiens trouw zelfs rust op het late nageslacht? Het vleeschelijk Israël roemde in Abraham en in Mozes. Maar het geloof heeft geroemd in den God van Abraham, Izaak en Jakob. En DEZE God is ONZE God, voorheen en thans. Is de tijd slechter? Is het peil des geloofs lager? De Schrift zegt: gij zoudt naar zulks niet uit wijsheid vragen. En het geloof belijdt: Der Vaadren Sterkte — onze God!

N. B.

we meenen. We vermoeden, dat ons volk en aan de gewone gangen van ons kerkrecht en aan zijn algemeene waardeering van den „gemeentelijken” factor in een beroepsact en haar beantwoording zoozeer verknocht is, dat het heel moeilijk zijn zal, een voorziening, als in de genomen beslissing mogelijk gemaakt is, zoo te treffen, dat de eerbied blijft, het gebed een offer der dankbaarheid en een oprechte smeking wordt, en de oprechtheid gehandhaafd wordt. Mede daarom vermoeden velen, die men zoo eens er over sprak, dat er wel niet veel veranderd worden zal, ook al ligt er nu deze beslissing.

De „meeningsverschillen”.

De predikanten den Boeft, de Vries (F.), Telder en Westerink hebben de synode een brief geschreven, waarin zij de synode berichten, dat zij het nog steeds uit kerkrechtelijke en andere overwegingen verkeerd achten, dat de kwestie der bekende „meeningsgeschillen” aan de orde gekomen is. Zoo als dat in '36 besloten is (zonder eenige klacht of aanklacht uit de kerken ineens maar de kerken laten handelen over „leer-geschillen”, zulks naar aanleiding van het feit, dat er onzekerheid is in betrekking tot opvattingen, die van de gangbare leeringen afwijken). Adressanten meenden, dat de synode wijs zou doen, indien zij terugkwam op de in '36 genomen beslissing, en daarom de ingediende rapporten ter zijde legde.

De voorbereidende commissie had als volgt geconcludeerd:

Aangezien in de missive van Ds F. A. den Boeft c.s. geen enkel argument wordt bijgebracht, dat niet door de synode te Amsterdam 1936 voor haar besluit Acta art. 212, onder de oogen is gezien, stelt de Commissie de synode voor, om aan het verzoek in deze missive vervat, niet te voldoen.

Zeër kort is de bespreking geweest, die hierop volgde. Ds Duursema, die ook zelf in '36 tegen den gang van zaken bezwaren had, meende, dat het thans uit praktische overwegingen wel niet mogelijk zou zijn, thans heel de zaak weer ter zijde te stellen; de rapporten zijn trouwens nog niet eens in plenaire synode ter sprake geweest. Hij wilde evenwel even zijn stem doen hooren, opdat adressanten niet den indruk zouden krijgen, dat hun opmerkingen naar haar zakelijken inhoud zonder instemming zouden zijn aangehoord. De praeses constateerde, dat er wel meer synodeleden zouden zijn, die aldus zuchten, en dat ds Duursema wel als hun woordvoerder mocht worden aangemerkt.

Ook ondergeteekende wilde zich even uitspreken. Want dit feit, dat ondergeteekende zelf lid is van de rapporterende commissie, zou den indruk kunnen vestigen, alsof hij het eens was met het aangevoerde motief. En dat was geenszins het geval. Het door de rapporterende commissie aangevoerde motief is, vrij vertaald: we hebben uw argumenten al aangehoord, er is geen nieuw argument vernomen, we praten dus niet langer over de zaak. Naar mijn meening is dat uit een oogpunt van gereformeerde ethiek een gevaarlijke redeneering. Als God mij beveelt, mij te bekeeren van een verkeerde houding, zijn de „argumenten”, die mij tenslotte treffen, altijd oud: ze hebben mij ook willen treffen, toen ik niet hoorde. Men moet niet vragen, of een aangevoerd argument al overwogen is, doch of het goed overwogen en beantwoord is. Anders zou het zelfonderzoek gauw stranden.

Men legge deze opmerking niet verkeerd uit. Het gaat thans niet om een beoordeling van '36 (op dat punt is mijn meening wel bekend). Het is me alleen er om te doen, te doen zien, dat het aangevoerde motief onjuist is, en in andere gevallen gevaarlijk kon werken.

Het was trouwens in dit bepaalde geval ook niet geheel ad rem. Want behalve de algemeene bezwaren, die reeds meer genoemd zijn, hebben adressanten ook feiten bijgebracht, die eerst na '36 bekend geworden zijn; ze wezen b.v. er op, dat in „De Hernut” na '36 inzake de meening-geschillen van den staat der geschillen een tekening gegeven is, die optimistischer klinkt, dan vroeger vaak het geval geweest is. En er was nog een punt, dat als illustratie nieuw was, als ik me wel herinner. Toen adressanten opmerkten, dat ds den Houting in '36 terecht had gezegd, dat niet alleen nieuwere, doch ook de gangbare meeningen zelf moesten onderzocht worden, wezen ze er op, dat het openbaringsbegrip ook in discussie gekomen is: er zijn in de kerken te dien aanzien meeningen ingedragen — en dat reeds geruimen tijd — welke van die der ouderen stellig afwijken.

Het was mij persoonlijk overigens voldoende, even vast te leggen, dat ik het met de motiveering der rapporterende commissie niet eens was. Overigens is ook mijn meening, dat het in de gegeven omstandigheden niet wel doenlijk was, de heele zaak aan den kant te zetten. Er zijn breede rapporten ingediend, er is onrust gewekt; en als nu de zaak werd afgevoerd van het agendum, nog voordat er in de synode over gesproken heeft kunnen worden, dan zou de onrust niet worden weggenomen. We hebben in de laatste jaren kunnen zien, wat er zoal aan misverstand is kunnen rijzen, mede ten gevolge van een onvoldoende „combineeren en deduceeren”. Ik vrees, dat de misverstanden blijven zouden, indien niet op de zaken zelf werd ingegaan.

Rapporten terzijde leggen — zeker, dat kan wel. Het is al eens eerder gebeurd: men denke aan de kwestie van het Kamper promotierecht. Maar dat is toen gebeurd na breedvoerige bespreking. Deze herinnering is ook voor de onderhavige materie niet zonder betekenis. Indien thans vóórdat nog een woord aan de zaak zelf gewijd was, heel de aangelegenheid zou worden ad acta gelegd, bleven de moeilijkheden.

Voor adressanten is het overigens bemoedigend, dat de praeses vaststelt, dat ds Duursema's welwillende beoordeling van hun bedoeling wel zou mogen gelden als representatief voor meerderen, die in '36 het niet eens waren met de gevolgde methode. Het geldt ook voor ondergeteekende, die door bedoeld stuk al evenzeer verrast was als ieder ander.

Zending.

Veel is aangaande de Zending reeds afgehandeld. Zendingsblad en Zendingskalender kregen daarbij een extra beurt, en bleken voor de Zending een prachtige en onmisbare bron van inkomsten: dank zij de voortreffelijke organisatie hebben beide een enorm aantal abonnees. Dankbaar werd dit geconstateerd; en gehoopt, dat de inkleeding van het blad de belangstelling voor de Zending bij de gemeentelieden nog meer zou kunnen wekken. Ouderling Zuidema gaf overigens in overweging inzake den Zendingskalender nog eens om te zien naar een andere regeling; hij meende, dat de oplaag zoo groot was, dat er allicht nog meer „honig” uit te puren zou zijn. Met de gemaakte opmerkingen zal gerekend worden, al was de zaak zelve reeds bestudeerd; ds Breukelaar liet even zien, dat dit terdege geschied was.

Madioen.

Door het Nederl. Zendinggenootschap is aan de Geref. Kerken gevraagd, het Zendingsterrein Madioen over te nemen, wijl men het niet meer kon behartigen. Het terrein zelf werd uiterst belangrijk geacht. Geadviseerd werd, deze zaak nader in studie te nemen, en naar bevind van zaken te handelen. Algemeen werd het belang der zaak gevoeld: geven de protestanten dit terrein prijs, dan zullen de roomschen, die toch al zoo graag van andermans werk profiteeren, er beslag op leggen. Ook onze Zending zou daarvan schade lijden, gelijk de praeses opmerkte. Het betreft een belangrijk deel van Java, dat helaas door anderen vroeger wel stiefmoederlijk behandeld is. Wat Rome betreft, dr Kaajan meende, dat het „roomsche spook” wel mee zou vallen: Rome profiteert graag van wat anderen deden, en juist in Madioen is de arbeid der protestanten tot nu toe onvoldoende geweest. Kan er nog een weg gevonden worden, dan zou dat inderdaad aanbeveling verdienen. Utrecht-Gelderland ziet geen kans er toe, volgens dr Kaajan. De samenwerking tusschen beide provincies kan nog geen plaats maken voor splitsing zoo, dat één der twee Madioen zou overnemen. Kunnen anderen het wel, dan graag. Temeer, omdat, als anderen (b.v. de roomschen) zich op het terrein werpen, een wig zou kunnen worden gedreven tusschen Oost- en Midden-Java, hetgeen den bestaanden arbeid en de behaalde resultaten maar zou beschadigen. Ds Breukelaar achtte elke mogelijkheid niet afgesneden. Besloten werd:

1. Aan de te benoemen deputaten op te dragen aan het Nederlandsch Zending Genootschap te berichten, dat de mogelijkheid der overname van Madioen in overweging is en de beslissing daarover zoo spoedig dit mogelijk is, zal worden genomen;
2. te onderzoeken of het mogelijk zou zijn, dat een kerk hier te lande of in Indië, in samenwerking met andere kerken, Madioen als zendingsterrein zou kunnen aanvaarden, des noodig met eenigen steun uit de Generale Kas, tot ten hoogste f 4000,— per jaar, tot aan de eerstvolgende generale synode en onder bepaling, dat die steun geleidelijk zal moeten dalen;
3. indien het, inzonderheid uit financieel oogpunt, ook maar enigszins mogelijk blijkt, dat Madioen kan worden overgenomen, dit namens de generale synode aan het Nederlandsch Zending Genootschap te berichten en voorts alle maatregelen te treffen, die voor die overname noodig zullen blijken;
4. wanneer onverhoopt overname van Madioen niet mogelijk blijkt, aan het Nederlandsch Zending Genootschap namens de generale synode mede te deelen, dat de Zending der Gereformeerde Kerken Madioen niet als zendingsterrein kan overnemen.

Lectuurdienst.

Prof. Bavinck rapporteerde over de kwestie van leetuurverspreiding in Ned-Indië. In het algemeen is het in Indië al moeilijk, de wegen te vinden, waarlangs christelijke leetuur kan worden verspreid. Dat legt al dadelijk een struikelblok op den weg van evangelisatie en zending. Aan den anderen kant is leetuurvoorziening (hollandsch, javaansch, maleisch) voor de Zending van hooge waarde. Men gevoelt behoefte aan verspreiding van brochures, nederlandse geschriften, van bijbelboeken met aantekeningen, enzovoort. De leiding van een en ander neemt ook veel tijd („De Zaaier”), mis-schien moeten wel predikanten voor een deel van hun gewonnen arbeid worden ontslagen ten bate van dit werk.

Gaarne droeg de synode aan zendingsdeputaten op, hier voorzieningen te treffen. Er wordt mooi werk geleverd; we denken in dit verband ook aan de door dr F. L. Bakker ondernomen revisie der Javaansche bijbelvertaling, die wel de leetuurverspreiding nog niet rechtstreeks raakt, maar toch straks des te meer dit doen zal.

Bescherming Zendingcorporaties.

De hardnekkige roomsche pogingen om in de Zending (missie) een ander eerst de scherpe punt te laten af-blijten (wat den meesten tijd en de zwaarste offers kost) kwamen reeds hierboven ter sprake. Geen wonder, dat gevraagd werd, of hier niets tegen te doen is. Maar — wie weet hier een weg? De overheid er in mengen? Maar die rietstaf kon wel eens de hand doorboren van wie er op leunt. Prof. Greijdanus waarschuwde hier tegen alle overheidsinmenging, tenzij natuurlijk in gevallen waarin Rome de wet overtreedt. De rapporteur, prof. Bavinck, stemde toe, dat hier voorzichtigheid ge-(Zie vervolg op blz. 396.)